

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده تربیت

رشته روانشناسی اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد

مدل یابی رابطه دین داری و بهزیستی روان شناختی با میانجیگری خود کارآمدی، حمایت اجتماعی ادراک شده و معنای زندگی

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر حمید رفیعی هنر

استاد مشاور:

آقای دکتر علی اکبر خوش گفتار مقدم

دانش پژوه:

جواد مرادی دهنوی

بهمن ۱۳۹۸

الحمد لله الذي
خلقنا من
الحمم

دانشکده تربیت

رشته روانشناسی اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد

مدل یابی رابطه دین داری و بهزیستی روان شناختی با میانجیگری خود کارآمدی، حمایت اجتماعی ادراک شده و معنای زندگی

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر حمید رفیعی هنر

استاد مشاور:

آقای دکتر علی اکبر خوش گفتار مقدم

دانش پژوه:

جواد مرادی دهنوی

بهمن ۱۳۹۸

باسمه تعالی

تعه‌دنامه اصالت پایان‌نامه

اینجانب جواد مرادی دهنوی فرزند حسن متولد ۱۳۶۳/۵/۱۱ به شماره شناسنامه ۱۴۶۳ صادره از قم به شماره دانش‌پژوهی ۹۵۱۱۴۰۰۰ رشته روان‌شناسی اسلامی مثبت‌گرا متعهد می‌شوم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آن‌ها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان‌نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم‌سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادرشده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

جواد مرادی دهنوی

امضاء

حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه

چاپ و انتشار پایان‌نامه‌های تحصیلی دانش‌پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت‌های علمی- پژوهشی مؤسسه است.

اینجانب جواد مرادی دهنوی دانش‌پژوه رشته روان‌شناسی اسلامی مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می‌گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ام با موضوع:

«مدل یابی رابطه دین‌داری و بهزیستی روان‌شناختی با میانجیگری خود کارآمدی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و معنای زندگی» رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده اینجانب خواهد بود:

۱- در صورت اقدام به چاپ پایان‌نامه، مراتب را قبلاً به کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان‌نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

۲- در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان‌نامه به صورت کتاب توسط دانش‌پژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد: «کتاب حاضر حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته روان‌شناسی است که در سال ۱۴۰۰ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی آقای حجت‌الاسلام دکتر حمید رفیعی هنر و مشاوره آقای دکتر علی‌اکبر خوش‌گفتار مقدم از آن دفاع شده است».

۳- به منظور غنی‌سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه، دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه از آن نیز جهت بهره‌برداری به معاونت پژوهش اهداء خواهد شد.

جواد مرادی دهنوی

امضا

اهدا و تقدیم

پیشکش به محضر ولی عصر روحی فداه

تشکر و قدردانی

«من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق»

هر کس در مقابل احسان و نیکی بندگان خداوند شکرگزاری نکند، خدا را شکر نگفته است.

بعد از حمد و سپاس خداوند ستار العیوب و سلام و درود بر رحمة للعالمین، معلم اخلاق تمامی انسان‌ها که هدف از بعثت خود را این‌گونه بیان نمودند: من برای کامل کردن مکارم اخلاق برگزیده شده‌ام و خاندان پاک و مطهرش و سلام و درود بر تمامی اساتید، دوستان و خوانندگان این اثر.

در ابتدا از پدر و مادرم که مربی و هدایتگر همیشگی من بوده و هستند، اما در این بین، جای پدرم خالی است (روحش شاد)، از همسر و فرزندان فداکارم که زحمات زیادی را در زمان انجام تحقیقاتم و نگاشتن این اثر متقبل شدند، تشکر می‌نمایم.

از اساتید رئوف و بزرگوارم، حجت الاسلام والمسلمین دکتر رفیعی هنر و دکتر خوش‌گفتار مقدم که مرا در این راه، حمایت علمی و معنوی نمودند و دلسوزانه تجربیات خود را در اختیار بنده قرار دادند صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم. سلامتی و عاقبت به‌خیری این بزرگواران، آرزوی قلبی من می‌باشد.

در پایان امید دارم این اثر بتواند به مسیر رو به رشد کشور در زمینه امنیت کمک نماید و مبنایی برای کارهای آتی قرار گیرد.

از استاد داور جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر سپاس‌گزار و متشکرم.

از همه دوستان و خوبانی که مرا در به ثمر رسیدن این پژوهش یاری رساندند، تشکر خالصانه دارم.

چکیده

این پژوهش باهدف بررسی روابط چندگانه بین متغیرهای دین‌داری، خود کارآمدی، معنای زندگی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و بهزیستی روان‌شناختی و ارائه مدلی برای پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی توسط متغیرهای دین‌داری، خود کارآمدی، معنای زندگی و حمایت اجتماعی ادراک‌شده انجام شد. در این تحقیق نقش واسطه‌ای خود کارآمدی، معنای زندگی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده در رابطه بین دین‌داری و بهزیستی روان‌شناختی بررسی گردید. روش این پژوهش، توصیفی و طرح پژوهش همبستگی از نوع تحلیل مسیر است. جامعه آماری تمامی دانشجویان شاغل به تحصیل دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ بود. نمونه، شامل ۴۴۶ نفر دانشجوی بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های دین‌داری گلاک و استارک، خود کارآمدی شرر، معنای زندگی استیگر، بهزیستی روان‌شناختی ریف و حمایت اجتماعی زیمت و همکاران استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی، ماتریس همبستگی و تحلیل مسیر استفاده شد. یافته‌های حاصل از تحلیل مسیر نشان داد که مسیر تأثیر دین‌داری بر خود کارآمدی و معنای زندگی، مثبت و معنادار می‌باشد ولی مسیر دین‌داری و حمایت اجتماعی ادراک‌شده معنادار نمی‌باشد. همچنین مسیرهای بین خود کارآمدی و بهزیستی روان‌شناختی، معنای زندگی و بهزیستی روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و بهزیستی روان‌شناختی نیز مثبت و معنادار می‌باشند. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان دادند که حمایت اجتماعی ادراک‌شده به‌صورت مستقیم بر بهزیستی روان‌شناختی تأثیر معناداری می‌گذارد ولی دین‌داری به‌صورت غیرمستقیم و از طریق متغیرهای میانجی خود کارآمدی و معنای زندگی، بر بهزیستی روان‌شناختی تأثیر می‌گذارد، ازاین‌رو می‌توان خود کارآمدی و معنای زندگی را به‌عنوان متغیرهای میانجی مناسب در رابطه بین دین‌داری و بهزیستی روان‌شناختی در نظر گرفت. همچنین در این پژوهش، ۵۱ درصد از تغییرات متغیر بهزیستی روان‌شناختی، توسط متغیرهای دین‌داری، حمایت اجتماعی ادراک‌شده، معنای زندگی و خود کارآمدی تبیین می‌شود.

کلیدواژه‌ها: مدل یابی، دین‌داری، بهزیستی روان‌شناختی، خود کارآمدی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده،

معنای زندگی و تحلیل مسیر

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم.....	۱
۱-۱- بیان مسأله.....	۲
۲-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۸
۳-۱- اهداف پژوهش.....	۸
۱-۳-۱- هدف اصلی پژوهش.....	۸
۲-۳-۱- اهداف جزئی پژوهش.....	۸
۴-۱- پرسش‌های پژوهش.....	۹
۱-۴-۱- پرسش اصلی پژوهش.....	۹
۲-۴-۱- پرسش فرعی پژوهش.....	۹
۵-۱- فرضیه‌های پژوهش.....	۹
۶-۱- تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها.....	۹
۱-۶-۱- بهزیستی روان‌شناختی.....	۹
۲-۶-۱- دین‌داری.....	۱۰
۳-۶-۱- خود کارآمدی.....	۱۱
۴-۶-۱- معنای زندگی.....	۱۱
۵-۶-۱- حمایت اجتماعی ادراک‌شده.....	۱۲
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش.....	۱۳
۱-۲- بخش اول: مبانی نظری.....	۱۴
۱-۱-۲- بهزیستی روان‌شناختی.....	۱۴
۱-۱-۱-۲- رویکردهای بهزیستی روان‌شناختی.....	۱۵
۲-۱-۱-۲- انواع بهزیستی.....	۱۵
۳-۱-۱-۲- نظریه‌های بهزیستی روان‌شناختی.....	۱۷
۴-۱-۱-۲- مؤلفه‌ها (ابعاد) بهزیستی روان‌شناختی.....	۱۸
۲-۱-۲- دین‌داری.....	۲۱
۱-۲-۲-۱- تعاریف دین و دیدگاه‌ها از نظر روانشناسان.....	۲۱
۲-۲-۱-۲- دیدگاه دین‌پدیده‌ای چندبعدی.....	۲۵
۲-۲-۲-۲- دین از دیدگاه اندیشمندان مسلمان.....	۲۸
۴-۲-۱-۲- فواید دین‌داری.....	۲۹

- ۳-۱-۲- حمایت اجتماعی ادراک شده..... ۳۰
- ۳-۱-۲- تعاریف و مفاهیم حمایت اجتماعی..... ۳۰
- ۲-۳-۱-۲- انواع حمایت اجتماعی..... ۳۱
- ۳-۳-۱-۲- مدل‌های نظری تأثیر حمایت اجتماعی بر سلامت روان..... ۳۳
- ۴-۳-۱-۲- نظریه‌های حمایت اجتماعی..... ۳۵
- ۴-۱-۲- خود کارآمدی..... ۳۸
- ۴-۱-۲- تعاریف و مفاهیم..... ۳۸
- ۲-۴-۱-۲- منابع باورهای خود کارآمدی..... ۴۰
- ۳-۴-۱-۲- نظریه‌های خود کارآمدی..... ۴۲
- ۵-۱-۲- معنای زندگی..... ۴۳
- ۱-۵-۱-۲- مفهوم شناسی مفهوم «معنای زندگی»..... ۴۳
- ۲-۵-۱-۲- رویکردهای معنای زندگی..... ۴۴
- ۳-۵-۱-۲- تعریف معنای زندگی از دیدگاه روان‌شناسان..... ۴۶
- ۶-۵-۱-۲- اهمیت و تأثیرات معناداری زندگی..... ۴۸
- ۲-۲- بخش دوم: پیشینه پژوهش..... ۴۸
- ۱-۲-۲- بررسی تحقیقات پیشین در زمینه رابطه بین دین‌داری و خود کارآمدی..... ۴۹
- ۲-۲-۲- بررسی تحقیقات پیشین در زمینه رابطه بین دین‌داری و معنای زندگی..... ۵۰
- ۳-۲-۲- بررسی تحقیقات پیشین در زمینه رابطه بین دین‌داری و حمایت اجتماعی ادراک شده..... ۵۱
- ۴-۲-۲- بررسی تحقیقات پیشین در زمینه رابطه بین خود کارآمدی و بهزیستی روان‌شناختی..... ۵۲
- ۵-۲-۲- بررسی تحقیقات پیشین در زمینه رابطه بین معنای زندگی و بهزیستی روان‌شناختی..... ۵۵
- ۶-۲-۲- بررسی تحقیقات پیشین در زمینه رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده و بهزیستی..... ۵۶
- ۷-۲-۲- بررسی تحقیقات پیشین در زمینه روابط چندگانه بین متغیرهای پژوهش..... ۶۰
- ۳-۲- جمع‌بندی..... ۶۳
- فصل سوم: روش تحقیق و اجرای پژوهش..... ۶۶
- ۱-۳- روش پژوهش..... ۶۷
- ۲-۳- جامعه آماری..... ۶۷
- ۳-۳- حجم نمونه..... ۶۸
- ۴-۳- روش نمونه‌گیری..... ۶۸
- ۵-۳- ابزار پژوهش..... ۶۸
- ۱-۵-۳- پرسش‌نامه بهزیستی روان‌شناختی..... ۶۸
- ۲-۵-۳- پرسش‌نامه دین‌داری..... ۷۰
- ۳-۵-۳- پرسش‌نامه خود کارآمدی..... ۷۲
- ۴-۵-۳- پرسش‌نامه حمایت اجتماعی ادراک شده..... ۷۳
- ۵-۵-۳- پرسش‌نامه معنا در زندگی..... ۷۵
- ۶-۳- روش اجرا..... ۷۶

۷۶.....	۳-۷- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۷۷.....	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش.....
۷۸.....	۴-۱- یافته‌های توصیفی پژوهش.....
۸۱.....	۴-۲- یافته‌های استنباطی پژوهش.....
۸۲.....	۴-۲-۱- تحلیل مسیر.....
۸۳.....	۴-۲-۲- پیش‌فرض‌های تحلیل مسیر.....
۸۵.....	۴-۳- بررسی اثرات مستقیم، غیرمستقیم، کل و شاخص‌های برازش مدل.....
۹۱.....	۴-۲-۴- بررسی فرضیه‌ها.....
۹۲.....	۴-۲-۵- پاسخ به پرسش‌های تحقیق.....
۹۳.....	۴-۲-۶- معرفی مدل اکتشافی:.....
۹۶.....	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری.....
۹۷.....	۵-۱- بحث و نتیجه‌گیری پیرامون فرضیات با توجه به یافته‌های پژوهش.....
۱۰۴.....	۵-۲- تبیین پرسش اصلی (تبیین مدل نهایی پژوهش) با توجه به یافته‌های پژوهش.....
۱۰۶.....	۵-۳- محدودیت‌های پژوهش.....
۱۰۷.....	۵-۴- پیشنهادها، پژوهشی و کاربردی.....
۱۱۰.....	فهرست منابع.....
۱۱۰.....	فهرست منابع فارسی.....
۱۲۰.....	فهرست منابع لاتین.....
۱۲۴.....	پیوست‌ها.....
۱۲۴.....	پیوست الف: پرسش‌نامه بهزیستی روان‌شناختی ریف.....
۱۲۶.....	پیوست ب: پرسش‌نامه خود کارآمدی شرر.....
۱۲۷.....	پیوست ج: پرسش‌نامه حمایت اجتماعی زیمت.....
۱۲۹.....	پیوست د: پرسش‌نامه معنای زندگی استیگر.....
۱۳۱.....	پیوست ه: پرسش‌نامه دین‌داری گلاک و استارک.....

فهرست جداول

۷۸.....	جدول ۴-۱: توزیع فراوانی و درصد فراوانی جنسیت.....
۷۸.....	جدول ۴-۲: توزیع فراوانی و درصد فراوانی وضعیت تأهل.....
۷۹.....	جدول ۴-۳: توزیع فراوانی و درصد فراوانی برحسب رشته تحصیلی.....
۸۰.....	جدول ۴-۴: توزیع فراوانی و درصد فراوانی برحسب سن.....
۸۰.....	جدول ۴-۵: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش.....
۸۱.....	جدول ۴-۶: ماتریس همبستگی میان متغیرهای پژوهش.....
۸۲.....	جدول ۴-۷: ماتریس همبستگی میان ابعاد دین‌داری و مؤلفه‌های حمایت اجتماعی.....
۸۴.....	جدول ۴-۸: شاخص تحمل واریانس و تورم واریانس.....
۸۶.....	جدول ۴-۹: شاخص‌های برازندگی مدل اولیه.....

جدول ۴-۱۰: شاخص‌های برآزندگی مدل اصلاح‌شده (نهایی).....	۸۷
جدول ۴-۱۱: برآورد ضرایب اثرات مستقیم متغیرهای پژوهش.....	۸۸
جدول ۴-۱۲: برآورد ضرایب اثرات غیرمستقیم متغیرهای پژوهش.....	۸۹
جدول ۴-۱۳: اثرات کل متغیرها.....	۹۰
جدول ۴-۱۴: مقایسه اثرات مستقیم، غیرمستقیم، کل و میزان واریانس تبیین شده متغیرها.....	۹۰

فهرست اشکال

شکل ۲-۱. مدل فرضی رابطه دینداری با بهزیستی روان شناختی از طریق خودکارآمدی، معنای زندگی و حمایت اجتماعی ادراک شده.....	۶۵
شکل ۴-۱. مدل اصلاح شده (نهایی) روابط بین متغیرهای پژوهش.....	۸۷
شکل ۴-۲. مدل اکتشافی روابط بین متغیرهای پژوهش.....	۹۴